

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 11. De eo, qui ad restitutione[m] facienda[m] tenetur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

- 138 Qui ex officio tenetur damnum impedire, ad restitutionem obligatur: ex leui culpa si tale officium in utilitatem suam acceperit: alias tantum ex lata.
- 139 Mortaliter quidem peccat officarius accipiens aliquid agendum contra suum officium, non tenetur tamen eo ipso ad restitutionem accipi.
- 140 Accipiens maius stipendium quam à lege seu Principe taxatum sit si nullo peccat, & ad restitutionem tenetur: nisi libera omnino voluntate donatum sit.
- 141 Duo casus in quibus non est censendum rater donatum.
- 142 Peccat quidem mortaliter officarius qui accipit contra legem à se iuramentum sui officij, prohibentem accipere supra taxatum stipendium, sed non obligatur ad restitutionem accipi, nisi lex ipsa reddat eum inhabilem ad illud resumendum.
- 143 Libere potest talis plus accipere ratione suscepti laboris, ad quem non tenetur.
- 144 Itemque ratione exhibiti obsequij, ad quod non tenebatur.
- 145 Ac etiam ratione conditionis persone siue sue, siue donantis.
- 146 His non obstat lex prohibens ne quid libere donatum accipiat.

139. **N**uem numerantur restitutionis circumstantiæ duobus his versibus indicatæ.

Quis, qui restituet, cui, quantum, quomodo, quando.

Quo ordine, quove loco, que causa excuset iniquum.

Quorum sentus est circa restitutionem faciendam considerandum esse quis restituere teneatur; quid restitui debeat; cum facienda sit restitutio; quantum sit restituendum; quomodo, & quando, quo ordine, & quo loco sit restituendum; & demum quæ sint causæ propter quas excusetur aliquis ab obligatione restituendi. Qualiter autem secundum vnam quæque eorum iudicandum sit de obligatione nobis ad explicandum proposita, tractatur: quæ ad singulas spectant, singulis capitibus singulatim persequemur.

CAPVT XI.

De eo qui ad restitutionem faciendam tenetur.

136. **V**Na generalis regula (quam habet Nauarr. in Enchirid. c. 17. num. 12.) datur de eo qui tenetur ad restitutionem: nempe Quod omnis & solus ille ad restitutionem tenetur qui rem aliam quam alienam tenet, vel lege specialis iustitiæ aliquid alteri verè debet. Ex qua regula idem Nauarr. notat inferri, quod ad restitutionem obligetur primò is, qui rem alienam habet. Secundo is qui tenetur ex contractu alio: ut ex marito, deposito, commodato. Tertio is, qui ex quali contractu, ut ex tutela, cuius negotiis gestis, communiõne rerum, aditione hæreditatis, & solutione indebiti de quibus in li. 3. tit. 28. Adde & ex officio, quod etiam, censetur quasi contractus. Quarto is, qui ex lege aliqua vel statuto talis obligationem imponente in conscientia. Quinto, is qui ex restamento, vel alia vltima voluntate. Sexto is, qui ex iusta Iudicis sententia. Septimo is, qui ex delicto quo alteri damnum intulit siue in bonis animarum, ut ex scandalo: siue in bonis honorarii, hoc est, in honore, fama, vel gloria, ut ex contumelia aut detractio: siue demum in bonis pecuniariis, ut ex furto vel rapina, dolo vel fraude, aut iniusta metus incussione, quæ aliquid ab altero extortum est. Octauo, is qui tenetur ex quasi delicto ut Iudex ex iniusta sententia, quam tulit ob imperitiã iuris, vel stabularius ob amissionem rei sibi commendatæ ab hospite; vel dominus bestiarum, ob ipsam non bene custoditam, &c. Nono is, qui participat in iniusta acceptioe.

137. Ex quibus omnibus: primus ad restitutionem tenetur saltem, ratione rei iuste acceptæ; secundus verò tertius & quintus, ratione iuste acceptiois: quartus & sextus, ratione saltem rei iniuste acceptæ: nempe quod licet sine peccato refort accipere, erunt tamen alteri tradere ex iustitia teneantur per legis vel statuti, vel Iudicis determinationem: septimus, porro, & octauus, ratione iniuste acceptiois: nonus denique ratione participatiois in iniusta acceptioe: de quibus iustè enter dictum est in præcedenti tractatu: quæque restant sic connexa sunt cum post dicendis, ut commodius differantur, quam hic tradantur. Nisi quod consultum videatur de eo qui ad restitutionem obligatur ob abusum officij ad

damna impedienda instituti, tradere seorsim alia quorundam documenta: meritò notanda à Confessariis, pro difficultatibus, quæ in tali materia possunt passim occurrere.

Documenta de eo qui ad restitutionem tenetur ratione abusus officij instituti ad impedienda aliena damna.

138. **P**rimum documentum est. Si à restitutione non ex officio tenetur is qui infert damnum, quod impedire non tenetur, ex officio multo minus excusabitur qui infert eum ex officio tenetur impedire. Ratio patet quia talis magis cæcæ paribus, iniuria facere aperte censetur.

Secundum est. Cum quis officium ex quo tenetur damnum impedire, nec in suam utilitatem, nec in mercede conductus accipit: ad restitutionem tunc tantum tenetur, cum ex lata culpa ipsius, tale damnum accidit. Cum verò id ipsum officium accipit in suam utilitatem, vel accepta mercede illud exercet, tenetur ad restitutionem etiam tunc, cum per leuem tantum suam culpam damnum euenit. Ratio est, quia in priore casu, ad excusandum ipsum à restitutione, sufficit communiter requisitam adhibuisse diligentiam. In posteriori autem ob utilitatem ex officio perceptam, maior diligentia adhibenda fuit: ita ut gerens tale officium, non modo diligens, sed etiam diligentior esse debeat. Vnde in istiusmodi obligatione locum habent regulæ superius traditæ numero 20. & duobus sequentibus, perinde ac in ea, de qua ibidem agitur ex contractu nata. Cui hæc meritò similis dicitur, ut notat Petrus à Nauarr. in lib. 3. De restit. cap. 3. num. 3. quando quidem is qui ex officio tenetur ad restitutionem, ut tutor, Iudex, &c. ex quasi contractu tenetur placet sapientibus: & vice versa, is qui tenetur ex contractu, tenetur ex quasi officio, ut argumento est; quod depositarius iudicetur debere quasi ex officio diligenter seruare rem sibi commissam: & sic de aliis huiusmodi.

Sed a luente obiter, quod idem subiungit in sequen. num. 8. eum qui se in aliqua arte peritum, & magnum proficetur, tenetur ad restitutionem damni ob culpam ipsius, etiam leuissimam contingentis et, qui diligentior em quaesisset, & reuera inuenisset: dimissique deceptus ob professionem prædictam, qua talis commendauit se ipsum pro diligentissimo.

139. Tertium documentum est: Eum peccare mortaliter qui pretium accipit: ut prestet aliquid contra suum officium. Ratio est, quia contravenit legi officij sui, ad cuius obseruationem, ut communiter solet, obstrinxit se iuramento, atque damno inde secuto causam dedit efficacem: non secus ac cum nauclerus agendo contra rectam rationem gubernandi, dat causam submersionis nauis. Attamen ad restitutionem accipi non tenetur, ex eodem auctore ibid. nu. 15. etiam si publicum stipe adium accipiat, nisi detur lex humana, quæ ipsum talis acceptiois incapacem reddat. Nam quamuis turpiter accipit, puta pro transgressione legis quam seruare tenebatur, non accipit tamen iniuste: siquidem libera voluntate ei datum est: maxime si ut sepe fit, precibus dantis inductus est accipere.

140. Quartum est: Officiarium peccare mortaliter, cum obligatione ad restitutionem, si maius stipendium accipiat, quam ei assignatum sit per legem sui officij, à Rege, ut communiter solet, editam & à Senatu confirmatam. Eam esse communem sententiam Doctorum aliquot citatis notat Lud. Molina De iust. & iure tract. 2. disp. 83. Probatur verò quia talis lex est moralis, ideoque in conscientia obligans ad culpam, prout in sequenti libro decimo tertio cap. 18. docebitur. Deinde cum per eiusmodi legem taxetur pretium iustum, non secus ac per taxationes à Principe vel Magistratu factas pro tritico, vino, carnibus, & id genus aliis: sicut plus accipiens pro tritico, aut vino, alitve eius generis, quam taxatum est, tenetur ad restitutionem: ita etiam tenetur Officialis, qui maius stipendium accipit quam taxatum est à lege: quid similiter transgressus est pretium iustum, nisi sit gratis & libera voluntate oblatum.

141. Id quod vsu venire censendum non est in duobus casibus satis vltimis. Prior est, quando Officialis aliquatenus recusat actum officij sui exercere, nisi supra stipendium assignatum quantitas aliqua ei detur: tunc enim extorsio est: & id quod

recipitur censetur datum ad redimendam verationem; sicut & cum quis soluit ystram, eo quod non inueniat mutuantem gratis. Itaque, vt loco cit. ait Molina; si Tabellioni aut cuius alicui ministro publico taxatum est, quidnam pro quaeris sui muneris executione accipere debeat; vel superueniente postea lege iusta, id taxetur: non potest aliquid amplius in pretium accipere: teneturque si accipiat, restituere: quia accipit ultra id quod sibi debetur ex pacto tacito, vel expresso cum Principe, aut Repub. inito quando officium accepit; vel certe ex iusta lege superueniente. Cuius autem nihil fuerit taxatum: accipere potest pro vnoquoque actu, quidquid iuxta temporum, rerum, & circumstantiarum varietatem fuerit arbitrio prudentis iudicatum non excedere pretium iustum rigorosum.

Addit ille bene, quod quando constat pretium non esse iustum; nec publica potestas illud auget, possit minister publicus, ab iis incrementum sumere, in quorum commodum & ad quorum petitionem, suum munus exercet; quia cum lex sit iniusta non obligat in conscientia. Et ita sentit. D. Anton. 3. part. tit. 3. cap. vlt. § 11. Iustum autem pretium de quo loquimur, non est aestimandum ex indigentia ministri publici ad alendam familiam, vel subueniendum sibi paupertati; sed ex operoso obsequio quod ipse praestit; vt scilicet prudentis arbitrio tantum recipiat, quantum ipsum mereri ratio dicat, attendita condicione seu qualitate, & quantitate operum. Ceterum si lex statuat plium seu infimum pretium iustum, censetur iusta, & seruanda: etiamsi de eo dubitetur: quia in dubio iudicandum est pro Superiore. Non videtur autem facta esse, quando pretium lege taxatum constat temporum varietate redactum esse infra iustum, illud auctoritate propria plus augere, quam vt limites iusti etiamsi infimi, attingat.

Posterior casus est, quando intercedit, vel fraus ex parte accipientis, vt si dicat sibi deberi quatuor, cum duo tantum debeantur: vel ignorantia ex parte dantis, vt cum putat deberi quatuor, cum duo tantum debeantur: neque plura daret, si veritatem sciret. Nam tunc donatio non est libera, ob ignorantiam, quae tollit liberum, vnde alter iniuste recipit datum, si danti non manifestet veritatem; aut si eam retinere velit, non totum oblatum, sed illud tantummodo recipiat quod iure ad se pertinet. Id quod locum habet etiam in casu quo accipiens dubitat, aut dubitare debet an is qui plus offert, taxationem sciat: illudque plus gratis & libere dedit: nam accipiendo, mortaliter peccat; vt potest id faciens de quo an mortaliter peccet dubitat, aut dubitare merito debet, taleque peccatum cum sit contra iustitiam, inducit obligationem ad restitutionem.

142. Quintum documentum. Quando quis vult mercede libere supra stipendium taxatum dare officario, qui iuravit obseruationem statuti, sic ei taxantis stipendium, vt si nul prohibeat amplius accipere: accipientem peccare mortaliter per violatorum legis, & iuramenti: sed ad restitutionem non tenet, nisi eadem lex prohibeat cum inhabilitacione, id est, reddendo accipientem inhabilem, & incapacem ad retinendum acceptum; ita vt non faciat illud suum. Quod quamuis aliqui negent, aduersus quos agit Molina in sequen. disput. 88. nam satis probabiliter ab eodem auctore & a Petro a Nauar. in ante citato num. 15. asseritur: quia in tali casu Officiarius non est iure naturali incapax accipiendi ac retinendi id quod ei gratis datur: neque lex humana prohibens, illicitamque reddens acceptionem, voluit inhabilitare ipsum ad retinendum acceptum; vel impedire dominium eorum quae grauis offerrentur ipsi, aut darentur per viam muneris. Itaque licet tunc sit tatus restituere acceptum non est tamen ad id compellendus. Penitens, qui potest tuta conscientia sequi hanc doctrinam, quae est bonorum auctorum, & satis bono fundamento nititur.

143. Sextum documentum poni potest: collectum ex ijs quae consequenter num. 18. & aliquot sequentibus habet Petrus a Nauar. satis probabile videri, quod possit aliquid supra stipendium a lege definitum accipi, in quatuor casibus. Primus est, cum accipitur ratione difficultatis exeundi ad executionem officij, tempore incommodo: nempe de nocte, vel imbre cadente, aliaue caeli inclementia interueniente: vel quando necessaria refectio erat corpori tribuenda: labor enim ille

extraordinarius, susceptus causa alterius, est aestimabilis pretio, quo lex non intendit priuare Officialem. Secus esset verò si labor esset officio ordinario annexus: ita vt Officialis ei tam hyeme quam aestate, & tempore quantumuis incommodo vacare teneretur, tunc enim censetur plus accipere ratione officij: quod aduersatur praescripto legis eiusdem officij.

De quo casu post Nauarrum in tractatu De datis & acceptis, haec habet Molina in cit. disput. 88. Si quis a Iudice, Tabellione, alioque ministro publico petat, vt aliquid efficiat ultra id quod ex suo munere pro pretio taxato facere tenetur, vt quod plus laboris vel studij quam tenetur, negotio suo impendat: vel vt accedat, quo accedere non tenetur, aut aliud simile: potest quia in pro talibus moderatum pretium accipere: quia sunt pretio aestimabilia; nec tenetur pro pretio taxato illa praestare. Si tamen vel scandali periculum in alio quo peccatiari euentu timeretur; vel ea de causa id alicubi prohibuitur esse, vel certe ne ea via abusus introduceretur: peccatum esset tale quid accipere, non item obligatio restituendi: nisi lex accipientem redderet incapacem ad dominium reitica acceptae acquirendum.

Secundus casus est, cum plus accipitur ratione praestitorum obsequiorum, quae non spectant ad officium proprium ipsius officialis; vt v. g. Aduocatus nihil praeter stipendium sibi assignatum a lege accipere potest ratione consilij, de bene & firmiter facienda scriptura, siue agenda causa, & alijs similibus, ad quae tenetur ratione sui officij; sicut nec Iudex pro iusta, firmaque sententia ferenda: pro qua si quid supra assignatum stipendium accipiat, certum est illud restituendum esse, tanquam iniuste acceptum. Potest tamen accipere aliquid ob exhibitum aliud obsequium pretio aestimabile, quod non est de ratione sui officij. vt si Aduocatus fecerit id quod proprium est procuratoris; tunc enim non recipit in quantum Aduocatus, sed in quantum procurator. Sicut nec si Medicus functus officio pharmacopola, aliquid acciperet supra stipendium assignatum, id acciperet tanquam Medicus.

145. Tertius casus est, cum plus accipitur, eo quod ipsum datur ratione conditionis suae personae: nempe quia amicus est etiamsi amicitia sortum habuerit ex eo, quod sit minister publicus: vel consanguineus vel nobilis; tunc enim non censetur accipere sicur nec ei datur, ratione sui officij: vt arguente est, quod si alius esset, qui id officij exerceret eodem modo, illud plus ei non daretur.

Quartus casus est: quando is qui offert, vires est magnae qualitatis; tunc enim plus quod offertur, non datur ratione executionis officij: sed ob qualitatem, & dignitatem eius qui dat: quique tanquam de facta sibi iniuria merito conquereretur, si quod sua persona digni libere offerret, non acciperetur. Adde quoque ex Molina in eadem disput. 88. quando ex gaudio & gratitudine rei iuste obtentae, liberaliter donatur.

146. Si quis obijciat, legem prohibere ne quid gratis oblatum accipiat. Responder Petrus a Nauar. in lib. 3. de restitut. cap. 3. num. 22. eam legem solum procedere quando plus, etiam gratis, datur & accipitur, ratione executionis officij, pro qua taxatum est stipendium: vt quando quis debens duo pro stipendio, libere offert decem, vt ipsa executio citius, & melius fiat. Nam donatio etiam gratiosa ob talem respectum facta prohibetur; & merito ne colore gratiae, extorsiones introducantur. In praedictis autem casibus gratia non exhibetur causa alicuius pertinentis ad officij executionem: sed propter causas ipsi officio extrinsecas, & ab illius executione alienas; ob quas officiales donis, quae eis libera voluntate offeruntur, lex memorata non est censenda priuare. De obligatione verò quam eadem lex interdum imponit suis transgressoribus, iudicandum est per ea quae in sequenti libro 13. cap. vltimo dicuntur de lege penali.

CAPVT XII.

De eo quod est restituendum.
SVM MARIVM.

147. Generalis regula de eo quod restituendum est.

148. Quando rei acceptae fructus propter eam sint restituendi.

149. Quam